

03.01.17 No. 07-1/1
Ref. Of

Domnului Pavel FILIP
Prim - ministru al Republicii Moldova

Stimate domnule Prim-Ministru,

Prin prezenta Instituția ombudsmanul copilului își exprimă îngrijorarea cu privire la informația vehiculată în mass-media potrivit căreia Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică (CRAP) din subordinea Ministerului Educației ar urma să fie lichidat/reorganizat în contextul noii structuri de guvern.

Asigurarea și respectarea dreptului la educație decurge din drepturile fundamentale ale omului și definește calitatea societăților moderne. Semnatară a Convenției ONU privind drepturile copilului, Republica Moldova și-a asumat realizarea fără discriminare a dreptului la educație pentru toți copiii, în conformitate cu art.28 al Convenției. Pentru realizarea efectivă a acestui drept, autoritățile și instituțiile din domeniile educație, asistență socială și sănătate, părinții și copiii, societatea civilă își asumă angajamentul comun să colaboreze pentru eliminarea barierelor și crearea oportunităților de acces la educație pentru toți copiii.

La nivel național, autoritățile Republicii Moldova au făcut eforturi pentru alinierea țării noastre la tendințele înregistrate pe plan internațional în domeniul implementării educației incluzive și asigurării dreptului la educație pentru toți copiii. Cadrul normativ și de politici naționale conțin o serie de prevederi explicite, care asigură incluziunea socială și educațională a copiilor. Documentul de bază în acest sens este *Programul de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020*, care creează cadrul normativ-strategic pentru realizarea proceselor de asigurare a condițiilor adecvate pentru valorificarea potențialului tuturor copiilor. Obiectivele de bază ale Programului vizează: promovarea educației incluzive drept prioritate educațională în vederea evitării excluderii și/sau marginalizării copiilor, tinerilor și adulților; formarea unui mediu educațional prietenos, accesibil, în măsură să răspundă așteptărilor și cerințelor speciale ale beneficiarilor; formarea unei culturi și a unei societăți incluzive etc.

Conform prevederilor Programului, educația incluzivă creează șanse egale tuturor copiilor de a frecventa aceeași școală și de a învăța împreună, indiferent de apartenența lor culturală, socială, etnică, religioasă și economică sau de abilitățile și capacitățile lor intelectuale sau fizice. Educația incluzivă reflectă valorile unei societăți echitabile și democratice care oferă tuturor persoanelor oportunități egale de a beneficia de drepturile omului și obiectivele de dezvoltare umană, împărtășite pe plan mondial.

Realizarea cu succes și în condiții de calitate a educației incluzive presupune dezvoltarea, la diferite niveluri, a rețelelor de servicii de sprijin, cele mai importante dintre care sunt: de identificare și intervenție timpurie, de școlarizare, de evaluare, monitorizare a evoluției școlare, de recuperare, de reabilitare, de asistență și consiliere pentru copii etc.

Un pilon important în implementarea educației incluzive a fost crearea instituțiilor de stat de suport: la nivel național - Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică (CRAP) și la nivel raional – Serviciul de asistență psihopedagogică (SAP).

Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică este o instituție subordonată Ministerului Educației, creată în baza Hotărârii Guvernului nr. 732 din 16.09.2013 *cu privire la Centrul Republican de asistență Psihopedagogică și Serviciul raional/municipal de asistență psihopedagogică*. Centrul își organizează activitatea în baza principiilor parteneriatului, participării, transparenței și parității, exercitând următoarele atribuții: a) oferă asistență metodologică Serviciilor raionale/municipale, autorităților administrației publice locale, familiei copilului, sau altor structuri implicate în proces în vederea implementării recomandărilor privind măsurile de intervenție și serviciile de suport pentru incluziunea educațională; b) monitorizează, evaluează și supervizează metodologic activitatea Serviciilor raionale/municipale; c) elaborează metodologii de evaluare și asistență a copiilor pentru specialiștii serviciilor, psihologii instituțiilor de învățământ preșcolar, primar și secundar general, cadrele didactice, cadrele didactice de sprijin, precum și pentru alți specialiști implicați în proces; d) elaborează recomandări metodologice privind adaptările curriculare, dezvoltarea planului educațional individualizat, principiile de organizare a evaluărilor și susținerea probelor de evaluare pentru copiii cu cerințe educaționale speciale; e) elaborează instrucțiuni privind eficientizarea procedurii de stabilire a cerințelor educaționale speciale, a măsurilor de intervenție și serviciilor de suport; f) administrează baze de date și monitorizează la nivel național situația tuturor copiilor beneficiari ai serviciilor de asistență psihopedagogică (copii cu cerințe educaționale speciale, copii expuși violenței, abandonului școlar, neglijării parentale, exploatării prin muncă, riscului de trafic de ființe umane, delincvenței juvenile și comportamentelor deviate, riscului de apariție a bolilor cu transmitere sexuală, riscului de nutriție nesănătoasă, riscului de apariție a sarcinii timpurii etc.); g) elaborează programe de incluziune școlară a copiilor în situație de risc; h) realizează studii în domeniul asistenței psihopedagogice; i) inițiază și dezvoltă parteneriate intersectoriale cu diferite structuri în vederea implementării programelor de educație incluzivă; j) desfășoară programe de informare-educare-comunicare și sensibilizare publică în domeniile ce se înscriu în aria de activitate a Centrului; k) examinează contestații privind procesul de evaluare complexă a dezvoltării copiilor, stabilirea cerințelor educaționale speciale, acordă asistență psihopedagogică copilului și familiei, oferă asistență metodologică specialiștilor în lucrul cu copiii cu cerințe educaționale speciale la nivel de Serviciu și emite decizii cu privire la acestea.

Actualmente, Centrul coordonează metodologic și monitorizează activitatea Serviciilor de asistență psihopedagogică din instituțiile de învățământ primar și secundar general și din instituțiile de învățământ preșcolar.

De menționat, că pe parcursul a 3 ani de funcționare, CRAP a reușit:

- să organizeze funcționarea și să ghideze metodologic funcționarea celor 35 SAP-uri, care cuprind circa 240 de specialiști (psihologi, pedagogi, logopezi, psihopedagogi, kinetoterapeuți) la nivel de municipii și raioane, structuri inexistente anterior;
- să elaboreze și să implementeze cadrul metodologic de evaluare a dezvoltării copilului, să ghideze organizarea procesului individualizare a procesului educațional și de incluziune școlară a copiilor cu dizabilități și cerințe educaționale speciale;
- să dezvolte competența a circa 3200 de specialiști în domeniul implementării educației incluzive;
- să consolideze și să promoveze serviciile de suport la nivel de instituția de învățământ: cadru didactic de sprijin, psihologi, logopezi, cadru didactic de sprijin și centrul de resurse;
- să intervină circa o sută de cazuri dificile de incluziune școlară și asigurarea dreptului la educație;
- să dezvolte parteneriate cu ONG-urile active în domeniu asigurării dreptul la educație de calitate pentru toți copiii, dar în special pentru cei cu dizabilități, și să coordoneze și echilibreze intervențiile acestora în domeniu.

Rezultatul intervenției coordonate de către CRAP, în calitate de structură subordonată Ministerului educației, în domeniul de asigurare a dreptului la educație într-un mediu prietenos a copiilor cu dizabilități și tuturor copiilor la general a contribuit la incluziunea progresivă a copiilor cu cerințe educaționale speciale/dizabilități în învățământul general: a. 2013 - 2013 – 3500 elevi; 2014 – 6268 elevi; 2015 – 8500 elevi; 2016 – circa 9800 elevi. Acest lucru a fost posibil prin consolidarea SAP-urilor: 2012 – 7 SAP-uri, 2013 – 25 SAP-uri; 2014 – 35 SAP-uri; promovarea, coordonarea și capacitatea dezvoltării serviciilor de suport la nivel de instituție de învățământ: cadru didactic de sprijin: 2012 – 100 cadre didactice, 2013 – 360 cadre didactice; 2014 – 603 cadre didactice; 2015 – 865 și 2016 circa 900 și a centrelor de resurse pentru incluziunea educațională: de la de la 35 în anul 2012 la circa 800 în 2016.

Evoluția Republicii Moldova în domeniul implementării educației incluzive și a impactului serviciilor de suport incluziv a CRAP este apreciată de partenerii de dezvoltare a RM și este elucidată în diverse rapoarte de evaluare, de ex.: Raportul Raportorului Special ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități referitor la misiunea sa în

Republica Moldova, 2 februarie 2016, Adunarea Generală ONU, Consiliul pentru drepturile omului, sesiunea a 33-a

(<http://md.one.un.org/content/dam/unct/moldova/docs/pub/A%20HRC%2031%2062%20Add.2%20ro.pdf>).

La fel, sunt notabile și serviciile oferite de către colaboratorii Centrului Republican de Asistență Psihopedagogică și subdiviziunile acestuia în domeniul justiției juvenile și justiției pentru copii.

Reprezentanții organelor de urmărire penală din cadrul Ministerului Afacerilor Interne și Procuraturii, judecători și alți actori implicați în cauzele cu minori apelează la serviciile Centrului, în scopul respectării normei art. 479 din Codul de procedură penală care prevede obligativitatea de audiere a bănuیتului, învinuitului și inculpatului minor cu participarea pedagogului și psihologului.

Avocatul Poporului pentru protecția a drepturilor copilului urma să intervină către Ministerul Educației cu propuneri de modificare a legislației în vederea: 1) includerii în lista responsabilităților funcției psihopedagogilor participarea în procesul de audiere a minorilor prin completarea fișei de post și 2) măririi numărului de specialiști încadrați în Centru Republican de Asistență Psihopedagogică și serviciile teritoriale. Aceste propuneri au fost generate de inconveniențele care servesc ca și impediment în participarea psihopedagogilor la audierea/interviivierea minorilor, specificând numărul mare de solicitări, numărul mic de specialiști, încărcătura zilnică, etc.

Astfel, Instituția Ombudsmanul copilului consideră existența Centrului Republican de Asistență Psihopedagogică deosebit de importantă în procesul de asigurare a respectării drepturilor copiilor la educație pentru toți copiii, inclusiv pentru cei cu dizabilități, în justiția juvenilă/justiția pentru copii și în alte cazuri cu implicarea copiilor.

Urmare a celor indicate supra, consider că lichidarea Centrului Republican de Asistență Psihopedagogică ar fi o acțiune incorectă în contextul actual de promovare a incluziunii persoanelor cu dizabilități, justiției prietenoase copiilor, consultării opiniei copiilor în toate acțiunile întreprinse de autoritățile publice și alți actori implicați. De asemenea, și o reorganizare nereușită a serviciului dat ar putea avea consecințe nedorite asupra realizării obiectivului stabilit în domeniul respectării drepturilor copilului – respectarea interesului superior al acestuia.

La fel, reiterez propunerile notate mai sus.

Folosesc această ocazie pentru a reînnoi înalte mele considerați,

Maia BĂNĂRESCU,
Avocat al Poporului pentru protecția drepturilor copilului